

Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

УДК 343.223(477)(045)

Шамрай В.О.,

доктор наук з держ. управ., канд. юрид. наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України,

Демський Е.Ф.,

канд. юрид. наук, професор кафедри адміністративного, фінансового та господарського права

Тітов М.М.,

канд. юрид. наук, доцент кафедри кримінального права, процесу та криміналістики АПСВТ

Гуманізація юридичної відповідальності та її механізми і наслідки

У статті досліджуються механізми гуманізації відповідальності, які використовуються законодавцем при викладенні правових норм в цілому в правовій системі України і зокрема щодо регулювання суспільних відносин у сфері економічної, фінансової та господарської діяльності.

Окремо автори статті виділяють шість способів гуманізації відповідальності. Це коли законодавець встановлює в адміністративному законі межу нанесеного збитку, перевищення якого розцінюється як злочин, коли законодавець встановлює в кримінальному законі межу вчиненого збитку, перевищення якого розцінюється як злочин, шляхом пониження або збільшення цих меж можна встановити адміністративну чи кримінальну відповідальність. Наступні способи гуманізації відповідальності – це зміна об'єкта зазіхання; встановлення кваліфікуючих ознак правопорушення; пряме зняття кримінальної відповідальності та встановлення адміністративної; введення інституту «кримінальний проступок».

Ключові слова: гуманізація, декриміналізація, кримінальна відповідальність, адміністративна відповідальність, юридичні механізми гуманізації, адміністративні стягнення, кримінальний проступок.

Заради справедливості слід, зазначити, що у Статуті Великого князівства Литовського 1588 р. вперше в історії законодавства України вводяться поняття «Ненавмисне заподіяння шкоди» та випадкове заподіяння шкоди, за вчинення яких винний звільняється від кримінального покарання, але зобов'язаний був виплатити потерпілому витрати пов'язанні із заподіянням матеріальної шкоди. У збірці норм феодального права Лівобережної України під назвою «Права за якими судиться малоросійський народ» (1743 рік) визнавалися випадкові злочини за вчинення яких з винної особи стягувався штраф. В 1767 р. у законодавстві російської імперії відбувається відмежування злочинів від правопорушень, при якому за вчинення злочину суд визначає покарання на основі законів, а за вчинення правочинів поліція здійснює виправлення керуючись статутами. Проте гуманізація (декриміналізація) відповідальності середньовіччя не має нічого спільного з гуманізацією відповідальності сьогодення, як за сферою охорони суспільних відносин так і за підставами притягнення до відповідальності. Адже введена кримінальним законом (1922 р.) відповідальність за злочини

вчиненні з необережності залишається і по цей час, що є виправданим і цілком справедливим. Відмежування злочинів від інших неправомірних проступків (діянь) здійснюється за ступенем тяжкості їх вчинення, вірніше тяжкості наслідків вчинення протиправних дій та їх соціальним здійсненням на певному етапі розвитку суспільства.

На сьогодні актуальність цієї теми характеризується суттєвою зміною ідеології правової системи держави, яка спрямована на гуманні заходи державного впливу регулювання суспільних відносин та зменшення кількості засуджених осіб з довічною плямою статусу «засудженого» (ЗК), не зважаючи на зняття чи погашення в установленому законом порядку судимості (ст.ст. 89,91 Кримінального кодексу України (далі — КК) [1]. Тобто судимості вже не має, а кримінальна відповідальність була! Тоді як, особа яка була піддана адміністративному стягненню і протягом року з дня закінчення виконання стягнення не вчинила нового адміністративного правопорушення вважається такою, що не була піддана адміністративному стягненню. Тобто, не стягнення знято з нього (як судимість у кримінальній відповідальності), а взагалі вважається, що особа не притягалася до адміністративної відповідальності (ст. 39 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі — КУпАП) [2].

Виходячи із зазначених юридичних наслідків кримінальної і адміністративної відповідальності можна підозрювати законодавця, що гуманізація відповідальності носить певним чином і політичний характер. Зрозуміло, що суб'єктивна сторона цього явища, звісно, присутня, але й об'єктивно чи потрібно стільки засуджених особливо за порушення у сфері господарювання? Необгрунтовано завищений рівень криміналізації правопорушень у сфері господарської діяльності та не виправдане широке коло підстав для застосування покарання, у вигляді позбавлення волі за вчинення злочинів в економічній сфері призводить до не поодиноких випадків зловживань щодо притягнення підприємців до кримінальної відповідальності, усунення конкурентів на ринку збуту, до поглинання та знищення підприємств тощо. За статистичними даними понад десять тисяч осіб відбуває покарання за економічні злочини, яких треба годувати, охороняти, забезпечити комунальні і соціальні умови утримання та інше. До речі позбавлення волі – це не кращі «університети».

Отже, гуманізація відповідальності за порушення у сфері економіки на часі, є необхідна потреба переведу кримінальної відповідальності у площину адміністративної.

Метою гуманізації відповідальності є:

- уникнення зайвого застосування найсуворішого виду покарання і заподіяння морально психологічної травми, коли є можливість обмежитися заходами не пов'язаними з позбавленням волі;
- уникнення складного і тривалого кримінального судочинства, яке забирає багато часу і віддаляє покарання від протиправного діяння;
- забезпечення невідворотності відповідальності і уникнення фактичної безкарності;
- зменшення кількості засуджених і відповідно витрати на їх утримання;
- застосування заходів економічного впливу на правопорушників;
- більш оперативний та фаховий розгляд справи.

Проте, питання гуманізації (декриміналізації) відповідальності для вітчизняного законодавства і юриспруденції не нове. Ще за радянських часів законодавець намагався відокремити незначні правопорушення від злочинів з метою застосування виховних заходів, а не позбавлення волі.

Для забезпечення декриміналізації та гуманізації відповідальності законодавець використовує різноманітні юридичні механізми до яких можна віднести:

1. Встановлення в законні про адміністративну відповідальність межі заподіяної шкоди, перевищення якої кваліфікується як злочин. Ще з радянських часів було встановлено, що дрібним розкраданням державного або колективного майна вважається до 50 рублів за яке було встановлено адміністративну відповідальність, (ст.51 КУпАП), а викрадення державного або колективного майна більше 50 рублів наступала кримінальна відповідальність. На сьогодні законодавець дорівняв всі форми власності і за викрадення чужого майна на суму, що не перевищує 0.2 НМДГ (тобто 0.2 розміру прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленому законом на 1 січня звітного податкового року – пункти 1.5 Прикінцевих положень та ст.169.1.1. Податкового кодексу України (далі — ПК), встановлено адміністративну відповідальність, а в разі викрадення чужого майна на суму що перевищує 0.2 НМДГ настає кримінальна відповідальність. За аналогічними ознаками побудована була відповідальність за порушення правил про валютні операції (ст. 162 КУпАП в редакції

18.05.2000 року); за дрібну спекуляцію (ст.157 КУпАП в редакції до 02.08.2005 року); за незаконну торгівельну діяльність (ст.160-2 КУпАП в редакції до 12.01.2012 року).

У випадках, коли розмір заподіяної шкоди в грошовій сумі неможливо визначити законодавець встановлює інші кількісні показники об'єктивної сторони, що характеризують ступень небезпеки діяння та характеристики суб'єктивної сторони вчинення правопорушення. Наприклад, незаконні виробництва, придбання, зберігання, перевезення наркотичних засобів без мети збуту в невеликих розмірах – ст. 44 КУпАП. Невеликі, великі та особливо великі розміри наркотичних засобів встановлюються наказом Міністерства охорони здоров'я від 01.08.2000 року №188 (з наступними змінами) «Про затвердження Таблиць невеликих, великих та особливо великих розмірів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, які знаходяться в незаконному обігу». За певними кількісними ознаками встановлюються адміністративна відповідальність у разі незаконного посіву або незаконного вирощування снотворного маку в кількості до ста рослин чи конопель у кількості до десяти рослин – ст. 106-2 КУпАП, а якщо кількість зазначених рослин перевищує кількість встановленому законом – настає кримінальна відповідальність.

Законодавець інколи намагається визначити ступінь суспільної небезпеки на якісних показниках протиправного діяння. Наприклад, дрібне хуліганство (ст. 173 КУпАП) визначається як нецензурна лайка в громадських місцях, образливе чіпляння до громадян та інші дії, що порушують громадський порядок і спокій громадян, в той час як кримінальний закон (ст. 296 КК) визначає хуліганство як грубе порушення громадського порядку з мотивів явної неповаги до суспільства з особливою зухвалістю чи винятковим цинізмом. Для відмежування адміністративних проступків від кримінальних законодавець визначає мету вчинення правопорушення. Наприклад, виготовлення, зберігання самогону та апаратів для вироблення самогону без мети збуту (ст. 176 КУпАП).

Звичайно, що всі зазначені характеристики правопорушення на законодавчому рівні спрямовані на створення умов гуманного ставлення до проступків, що не носять суспільної небезпеки.

2. Встановлення в кримінальному законі межі, з якої настає кримінальна відповідальність. Однією із таких ознак є встановлення законом настання кримінальної відповідальності у разі завдання (заподіяння) матеріальної шкоди в значних, великих або особливо великих розмірах. Наприклад, порушення авторського права і суміжних прав (ч. 1 ст. 176 КК), порушення права на винахід, корисну модель, промисловий зразок, топографію інтегральної мікросхеми, сорт рослин, раціоналізаторську пропозицію (ч. 1 ст. 177 КК), якщо не завдано матеріальної шкоди у великому розмірі (її розмір у двісті і більше разів перевищує НМДГ); ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів (ст. 212 КК), якщо ці діяння призвели до фактичного не надходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів у значних розмірах (під значним розміром слід розуміти суми, які в тисячу і більше разів перевищують НМДГ) та інше. У всіх випадках, якщо правопорушенням заподіяна шкода нижче встановленого кримінальним законом рівня настає адміністративна, а не кримінальна відповідальність. У наведених нами прикладах це буде відповідальність, передбачена ст. 51-2 КУпАП «Порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності» та статтями 163-1 КУпАП – порушення порядку ведення податкового обліку, 163-2 КУпАП – неподання платіжних документів про сплату податків, 163-4 КУпАП – порушення порядку утримання податку на доходи фізичних осіб, 164-1 КУпАП – порушення порядку подання декларації про доходи, 165-1 КУпАП – порушення законодавства про збір на загальнодержавне соціальне та пенсійне страхування, 165-3 КУпАП – порушення законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадки безробіття, 165-4 КУпАП – порушення законодавства про загальнообов'язкове державне страхування нещасних випадків, 165-5 КУпАП – порушення законодавства про загальнообов'язкове соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності тощо.

Законодавець досить часто умовою настання кримінальної відповідальності встановлює якщо протиправні дії спричинили загибель людей, екологічне забруднення значних територій, небезпечну для життя, здоров'я людей чи довкілля (ст.ст. 236-244 КК), заподіяння шкоди здоров'ю потерпілого (ст.ст. 271-275 КК), створення загрози загибелі людей (ст. 283 КК), спричинення потерпілому середньої тяжкості тілесного ушкодження (ст. 286 КК) та інше. Отже, кримінальна відповідальність може бути у разі настання зазначених у кримі-

нальному законі наслідків протиправних дій. У інших випадках настає адміністративна відповідальність відповідно до КУпАП.

3. Зміну об'єкта охоронюваних нормами адміністративної відповідальності суспільних відносин (об'єкта правопорушення), як наприклад, Законом України від 02.06.2005 року внесено зміни до назви і диспозиції статті 51 КУпАП, які замість «Дрібне розкрадання державного або колективного майна» законодавець встановив «Дрібне викрадення чужого майна». До зміни назви і диспозиції статті (об'єкта правопорушення) за викрадення приватного майна (розмір не мав значення) настає кримінальна відповідальність. Після зміни назви статті та диспозиції (об'єкта правопорушення) за дрібне викрадення будь-якого майна незалежно від форми власності на суму до 0.2 НМДГ встановлено адміністративну відповідальність і лише викрадення чужого майна понад 0.2 НМДГ тягне за собою кримінальну відповідальність. В даному випадку законодавець врахував і соціальне значення таких ганебних явищ як крадіжка, шахрайство, привласнення чи розтрату, і матеріальний стан більшості населення держави, моральний, суспільний та традиційний аспект тощо.

4. Встановлення кваліфікуючих ознак правопорушення. Законом України від 22.05.2003 року «Про податок з доходів фізичних осіб» ст. 22 Перехідних положень було встановлено, що у всіх випадках НМДГ складає 17 гривень, крім кваліфікації злочинів та адміністративних правопорушень.

Для кваліфікації злочинів і адміністративних правопорушень розмір НМДГ встановлюється на рівні податкової соціальної пільги, встановленої в ст.6 цього Закону. Зазначений Закон 02.12.2010 року скасовано, але ця норма отримала своє закріплення в Податковому кодексі України (ПКУ). У прикінцевих положеннях п.5 встановлено, що НМДГ для кваліфікації злочинів і адміністративних правопорушень дорівнює розміру податкової соціальної пільги, визначеної підпунктом 169.1.1. пункту 169.1. ст. 169 ПКУ, яка дорівнює до 31.12.2014 року – 50% розміру прожиткового мінімуму для працездатної особи, встановленої Законом на перше січня звітного податкового року, а з 01.01.2015 року ця пільга (НМДГ) дорівнює 100% прожиткового мінімуму для працездатної особи. Таким чином станом на перше січня (2015 року) звітного року визначеному Законом України «Про державний бюджет на 2015 рік» для кваліфікації злочинів і адміністративних правопорушень НМДГ дорівнює не 17 гривень, а 1218 гривень. Проте у разі застосування за вчинення правопорушення кримінального покарання або адміністративного стягнення у вигляді штрафу, сума обчислюється виходячи із того, що НМДГ дорівнює 17 гривень.

Механізм гуманізації (декриміналізації) відповідальності відбувається наступним шляхом: Наприклад, ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів (ст. 212 КК) тягне за собою кримінальну відповідальність, якщо ці діяння призвели до фактичного не надходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів у значних розмірах (у 1000 і більше разів перевищують установлений законодавством неоподатковуваний мінімум доходів громадян). Отож, як би для кваліфікації злочинів і адміністративних правопорушень застосовувався НМДГ у розмірі 17 гривень, то за несплату податків, інших обов'язкових платежів на суму 1700 гривень (17гривень x 1000 = 17000 гривень) потрібно було б відкривати кримінальне провадження. 17000 гривень – це не така значна сума за несплату якої суб'єкт господарювання треба позбавити волі, припинити підприємницьку діяльність тощо. Тільки на утримання охорони та соціально – комунальне забезпечення засуджених витрачаються значні суми. Тому законодавець вірно поступив, що за дрібні порушення у сфері господарювання достатньо на правопорушника впливу адміністративно-правового характеру, заходів фінансових, економічних, господарських санкцій [3].

Інша справа, застосування для кваліфікації злочинів і адміністративних правопорушень НМДГ, яке дорівнює прожитковому мінімуму для працездатної особи (на сьогодні це 1218 гривень) і у разі несплати податків у значних розмірах 1218 гривень x 1000 = 1218000 гривень відкривається кримінальне провадження. Аналогічно кваліфікуються такі правопорушення як дрібне викрадення чужого майна; порушення законодавства, що регулює виробництво, експорту, імпорту дисків для лазерних систем зчитування; порушення законодавства про бюджетну систему; видання нормативно-правових або розпорядчих актів, які змінюють доходи і витрати бюджету; доведення до банкрутства та багато інших складів кримінальних і адміністративних правопорушень.

5. Пряме скасування кримінальної відповідальності і встановлення адміністративної відповідальності.

Законом України від 15 листопада 2011 року № 4025-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності» [4] (вступив в дію 17.01.2012 року) з Кримінального кодексу України виключено 16 статей (28 складів злочину), які передбачали кримінальну відповідальність за порушення у сфері господарської діяльності. Цим Законом в КУпАП доповнено 10 статей (20 складів правопорушень), 4 статті викладено в новій редакції (8 складів) і 2 статті доповнено новими видами правопорушень. За змістом правопорушення у сфері господарювання переведено у площину адміністративної відповідальності, відбувся процес гуманізації відповідальності.

Цей цікавий за змістом політико-правовий нормативний акт потребує окремого обговорення.

б. Ведення в правову систему України нового виду правопорушень «Кримінальний проступок». Тобто введена нова категорія злочинів вибудованих не без використання основних засад адміністративної відповідальності [5], застосування яких за своєю юридичною природою і наслідками залишається злочином. З цього приводу відомі вчені в галузі кримінального права [6] мають власне бачення, яке заслуговує на увагу. Отже, «кримінальний проступок» — діяння ніби не пов'язане зі злочином, але за наслідками особа, що вчинила кримінальний проступок, буде вважатися як така що притягалася до кримінальної відповідальності.

Повертаючись до аналізу Закону України від 15.11.2011 року № 4025-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності» варто відзначити, що деякі положення Закону можуть бути сприйняті тільки позитивно. Наприклад, скасування кримінальної відповідальності за порушення порядку зайняття господарською діяльністю (ст. 202 КК), підроблення знаків поштової оплати і проїзних квитків (ст. 215 КК), незаконне виготовлення, збут або використання державного пробірного клейма (ст. 217 КК), порушення порядку випуску (емісії) та обігу цінних паперів (ст. 223 КК), обман покупців чи замовників (ст. 225 КК) і встановлення адміністративної відповідальності (статті 135-1, 155-2, 163, 164, 164-16, 171-2, 189-3 КУпАП) сприймається як адекватне реагування держави на правопорушення, що не становлять суспільної небезпеки.

Натомість під «гуманізацію» відповідальності потрапили такі склади злочинів, які, на нашу думку, навпаки потребують посилення кримінальної відповідальності. На угоду власників капіталу, олігархів, непорядних бізнесових структур на політичному рівні було зроблено такі собі обґрунтування неправомірності засудження за вчинення злочинів в економічній сфері, надмірності криміналізації правопорушень складають враження, що багаті теж плачуть. На тлі логічного соціально доречного за формою обґрунтування на законодавчому рівні (Закон № 4025-VI) створено умови для уникнення справедливого покарання за зловживання владою, за умисні правопорушення у сфері фінансової, банківської, економічної, господарської діяльності.

Не зрозумілим є скасування кримінальної відповідальності за ухилення від повернення виручки в іноземній валюті (ст. 207 КК), незаконне відкриття або використання за межами України валютних рахунків (ст. 208 КК), примушування до антиконкурентних узгоджених дій (ст. 228 КК), незаконні дії щодо приватизації паперів (ст. 234 КК) і переведення її в площину адміністративної відповідальності (ст.ст. 162-1, 162-2, 166-15, 166-18 КУпАП). За два роки з часу «гуманізації» валюта зникла за кордоном, а не акумулювалася в Україні, ціни на АЗС, супермаркетах, магазинах узгодженні стабільно високі, «приватизація», «рейдерство» зростають у геометричній прогресії з судовим підкріпленням «законності» їх вчинення, фінансові ресурси у державі зникли і поповнюються за рахунок пенсій і скорочення соціальних потреб. Адже кримінальна відповідальність мала стримуючий характер щодо вчинення злочинів. Про можливі наслідки такої «гуманізації» автори звертали увагу ще у 2012 році, незадовго до прийняття Закону № 4025-VI [7, с. 79]. Як вбачає провідний вчений в галузі кримінального права, екс-голова Верховного Суду України В. Маляренко, «декриміналізувати можна все що завгодно, навіть за аналогією з думкою про користь для зайців, вовків у лісі, можна визнати вбивць корисними для суспільства, якщо це для когось дуже треба» [8].

Заради гуманізації відповідальності мудрість законодавця не має меж у виборі юридичної техніки викладення (встановлення) правових норм. Скасував кримінальну

відповідальність і залишив адміністративну за порушення правил здачі дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння (ст. 162-3 КУпАП), приховування стійкої фінансової неспроможності (ст. 164-15 КУпАП), фіктивне банкрутство (ст. 166-17 КУпАП) законодавець не проминув закріпити в диспозиціях зазначених статей і встановлює «якщо це діяння вчинене у великих розмірах», «якщо не завдало великої матеріальної шкоди». У примітках зазначених статей «великий розмір», «велика матеріальна шкода», визначаються якщо вони у 500 і більше разів перевищують неоподаткований мінімум доходів громадян, розмір якого для кваліфікації злочинів і адміністративних правопорушень дорівнює податковій соціальній пільзі (1218 гривень). Отже, адміністративна відповідальність за значенні правопорушення може бути лише при умові що заподіяна шкода перевищує (1218 гривень x 500) 609000 гривень.

У разі відсутності заподіяння такого розміру шкоди відсутня й адміністративна відповідальність, оскільки і не має складу (об'єктивної сторони) правопорушення. Безкарність породжує нові злочини. Як наслідок такої «гуманізації» в Україні вирують «бурштинові війни», відпрацьовуються рейдерські схеми поглинання підприємств, усунення конкурентів на ринку збуту тощо. Навіть якщо є склад правопорушення, то саме більше що очікує правопорушника, так – це штраф у розмірі від 34000 гривень до 51000 гривень, причому відшкодування збитків, конфіскація незаконно отриманих прибутків, переваг, вигод законом не передбачено. Протиправна діяльність залишається економічно вигідною, доходи від неї перевищують витрати на штрафи. Чи не стає гуманізація відповідальності узаконеним економічним шахрайством в сфері господарювання? Питання риторичне. Ті, хто його мають дослідити породжують ще одне питання. В Україні діють три надпотужні наукові інституції: Інститут держави і права Національної академії наук України, Національна академія правових наук України та Інститут законодавства Верховної Ради України. Але це для них дрібничка. Вони пишуть монографії глобального розвитку держави та захищають дисертації, а не досліджують якісь «другорядні» питання у сфері економіки, які є дуже важливими для життя країни і кожного її громадянина-платника податку.

Висновки: Гуманізація (декриміналізація) відповідальності це визнання законодавцем протиправного діяння таким, що не носить характеру суспільної небезпеки, а міра покарання може бути застосована не пов'язана з позбавленням волі правопорушника є пріоритетним напрямом розвитку суспільства. Разом з тим, за вчинення даних правопорушень потрібна більш сувора міра покарання, а саме:

1. За вчинення правопорушень, передбачених статтями 162-1, 162-2, 162-3, 163, 163-7, 164-15, 164-16, 166-8, 166-16, 166-17, 166-18 КУпАП, особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за таке саме правопорушення, поновити кримінальну відповідальність. Суспільство має бути гуманним. Воно декриміналізує відповідальність, але якщо правопорушник не розуміє гуманного до нього ставлення, глумиться над правовими цінностями, то має бути криміналізація відповідальності.

2. Підвищити штрафні санкції за вчинення правопорушень, передбачених статтями 162-1, 162-2, 162-3, 163, 163-7, 164-15, 164-16, 166-8, 166-16, 166-17, 166-18 КУпАП до розміру економічно не вихідного вчинення правопорушення. Доповнити санкції зазначених статей словами: «з конфіскацією валютних та інших цінностей, які були предметом або об'єктом вчинення правопорушення».

Процес гуманізації відповідальності не закінчено. Не виключено, що на той час питання пом'якшення відповідальності настане за порушення у сфері службових відносин, авторитету органів місцевого самоврядування, об'єднання громадян, грального бізнесу, охорони праці, проституції, звідництва тощо. Але у всіх випадках законодавець має зважено підійти до питання скасування кримінальної відповідальності та встановлення адміністративної.

Література:

1. Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2001, — №25-26. – Ст.131.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відомості Верховної Ради України. – 1984, додаток до №51. – Ст.1122.
3. Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2003, — №18, 19-20, 21-22. – Ст.144.
4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності: Закон України від 15.11.2011р. № — 4025 – VI // Голос України. – 2011. — № — 239. – 17 грудня.

5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реалізації положень Кримінального процесуального кодексу України: Проект Закону України, реєстраційний № — 4712 від 16 квітня 2014 року.
6. Тацій В., Тютюгін В., Гродецький Ю., Байда А. Ще одна спроба «гуманізації» кримінального законодавства / В. Тацій, В. Тютюгін, Ю. Гродецький, А. Байда // Юридичний вісник України. — 2014 — № 29-30. — 19 липня — 2 серпня 2014 р. — с. 10-11; № 31 — с.11.
7. Демський Е. Гуманізація відповідальності та механізми її реалізації: матеріальні і процесуальні засади / Е. Демський // Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки. № 1 (частина II), 2012. — с. 77-80.
8. Маляренко В. Стосовно декриміналізації статті 365 Кримінального кодексу України / В. Маляренко // Голос України. — 2011. — № 242. — 22 грудня.

Шамрай В.А., доктор наук с держ. управ., канд. юрид. наук, профессор, заслуженный деятель науки и техники Украины, **Демський Э.Ф.**, канд. юрид. наук, профессор кафедры административного, финансового и хозяйственного права, **Титов Н.Н.**, канд. юрид. наук, доцент кафедры криминального права, процесса и криминалистики АТСОТ

Гуманізація юридическої відповідальності і її механізми і **слідства.** В статті досліджуються механізми гуманізації і декриміналізації відповідальності, які використовуються законодавцем при нормативному регулюванні суспільних відносин особливо в сфері господарської, економічної і фінансової діяльності.

Одільно автори статті виділяють шість способів гуманізації відповідальності. Це коли законодавець у встановлює в административному законі межу причиненого шкоди, перевищення якої розцінюється як злочин, коли законодавець у встановлює в кримінальному законі межу причиненого шкоди, перевищення якої розцінюється як злочин, шляхом зниження або збільшення цих меж можна встановити административну або кримінальну відповідальність. Наступні способи гуманізації відповідальності — це зміна об'єкта посягання; встановлення кваліфікуючих ознак правопорушення; пряме зняття кримінальної відповідальності і встановлення административної; введення інституту «кримінальний проступок».

Ключеві слова: гуманізація, декриміналізація, кримінальна відповідальність, административна відповідальність, юридическі механізми гуманізації, административні стягнення, кримінальний проступок.

Shamrai V.O., Doctor of the State Administration Sciences, Candidate of Juridical Sciences, Professor, Honored Scientist of Ukraine, **Demsky E.F.**, Candidate of Juridical Sciences, Professor of Administrative, Financial and Economic Law Department, **Titov M.M.**, Candidate of Juridical Sciences, Assistant Professor of Criminal Law, Process and Criminalistics Department of the Academy of Labour, Social Relations and Tourism

Humanization of legal liability and its mechanisms and consequences. The article investigates the mechanisms of humanization and decriminalization of responsibility, which are used by the legislator under normative regulation of social relations especially in the sphere of economic, business and financial activities.

Separately, the authors define six ways of humanization of responsibility. The legislator establishes the administrative law limit of the caused damage which is considered to be a crime; the legislator sets in the criminal law limit of the caused damage, which is considered to be a crime; by reducing or increasing these limits administrative or criminal liability can be introduced. The following methods of humanization of responsibility are: the replacement of the object of assassination, establishment of aggravating circumstances of the offense responsibility, direct removal of criminal responsibility and the establishment of administrative, implementation of the institution of «criminal offense».

Key words: humanization, decriminalization, criminal liability, administrative responsibility, legal mechanisms of humanization, administrative penalties, criminal offense.